

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
кафедра оперативного мистецтва
факультету підготовки керівних кадрів

СИЛАБУС

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 3 «ОСНОВИ ОБОРОНИ УКРАЇНИ»

Навчальна дисципліна «Основи оборони України» вивчається на другому (магістерському) рівні вищої освіти у галузі знань 25 Військові науки, національна безпека, безпека державного кордону зі спеціальності 256 Національна безпека (сфера прикордонної діяльності) для підготовки офіцерів оперативно-стратегічного рівня Державної прикордонної служби України.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Для цілей силабуса терміни вживаються у такому значенні:

автономність і відповідальність - здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності;

знання - осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні);

інтегральна компетентність - узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності;

кваліфікація - офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений компетентний орган встановив, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами (вимогами);

кваліфікаційний рівень - структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня;

компетентність/компетентності - здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості;

комунікація - взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

результати навчання - компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), які набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання;

уміння - здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів).

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

Запланована навчальна діяльність: аудиторних занять – 84 год. (лекції – 24 год., групові заняття – 12 год., семінари – 26 год., групові вправи – 14 год., підсумковий контрольний захід – 8 год.), індивідуальна робота – 78 год., самостійна робота – 78 год.; разом – 240 год.

МЕТА КУРСУ – формування професійної компетентності, яка забезпечить можливість здійснювати ефективне стратегічне управління діяльністю та розвитком Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ).

Завдання навчальної дисципліни – надати слухачам систематизовані теоретичні знання та уміння щодо фундаментальних основ оборони України.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує формування у слухачів наступних **програмних компетентностей:**

А) загальні компетентності:

ЗК-2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК-7 Здатність приймати обґрунтовані рішення;

ЗК-8 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня;

ЗК-10 Здатність працювати в міжнародному контексті;

ЗК-11 Здатність розробляти та управляти проектами;

ЗК-12 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Б) професійні компетентності:

ФК-1 Здатність до узагальнення практики застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Державної прикордонної служби України та інших складових сектору безпеки і оборони України, розробки пропозицій, спрямованих на його вдосконалення;

ФК-2 Здатність до розроблення та реалізації загальних принципів правового оформлення та забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

ФК-4 Здатність до управління діяльністю центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, його структурних підрозділів, а також територіальних органів у повсякденних умовах, в умовах загострення воєнно-політичної обстановки та інформаційно-психологічного протиборства, в особливий період, при локалізації та нейтралізації кризових ситуацій, під час участі у межах своєї компетенції у заходах,

спрямованих на боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом, на припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), на протидію незаконній міграції;

ФК-5 Здатність до організації бойового застосування сил та засобів Державної прикордонної служби України з метою участі у забезпеченні воєнної безпеки держави: оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності;

ФК-7 Здатність до компетентної комунікації з суб'єктами забезпечення національної безпеки, виконання координаційних функцій, налагодження стратегічних комунікацій з громадськістю з питань, які відносяться до компетенції Державної прикордонної служби України;

ФК-14 Здатність до колегіальної роботи при розробці важливих рішень.

Оцінка ступеню сформованості компетентності здійснюється за результатами оцінювання здатності слухачів до формування пропозицій щодо удосконалення законодавства з питань, що належать до компетенції Державної прикордонної служби України та інших складових сектору безпеки і оборони України, до управління діяльністю центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, його структурних підрозділів, а також територіальних органів в різних умовах і режимах, розуміння організації бойового застосування сил та засобів Державної прикордонної служби України з метою участі у забезпеченні воєнної безпеки держави, до компетентної комунікації з суб'єктами забезпечення національної безпеки, виконання координаційних функцій, налагодження стратегічних комунікацій з громадськістю з питань, які відносяться до компетенції Державної прикордонної служби України

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення слухачами наступних **програмних результатів навчання:**

ПРН-1 Розробляти та організовувати опрацювання проектів міжнародних договорів, законів України, постанов, програм, концепцій, стратегій, а також пропозицій до них з питань, що належать до компетенції Державної прикордонної служби України на основі законодавчої техніки, методології системного аналізу та правил правотворчого процесу. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методики дослідження діяльності складових СБО та за ступенем обґрунтованості пропозицій щодо функцій та завдань ДПСУ в системі оборони держави.

ПРН-2 Розробляти та організовувати опрацювання нормативних документів (щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні), які відносяться до управлінських функцій центрального органу виконавчої влади та територіальних органів, що реалізують державну політику у сфері охорони державного кордону. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами

теоретичних знань щодо методики дослідження діяльності складових СБО та за ступенем обґрунтованості нормативних документів щодо державної політики у сфері охорони державного кордону у загальній системі оборони держави.

ПРН-4 Виявляти та прогнозувати ризики від впливу реальних та потенційних загроз прикордонній безпеці, обґрунтовувати заходи щодо їх мінімізації на міжнародному, регіональному, національному та місцевому рівнях, застосовуючи технологію аналізу ризиків та кримінального аналізу. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методики дослідження та прогнозування ризиків від впливу реальних та потенційних загроз обороні держави та за ступенем обґрунтованості заходи щодо їх мінімізації.

ПРН-5 Управляти процесами реалізації державної політики у сфері охорони державного кордону на міжнародному, регіональному, національному та місцевому рівнях, дотримуючись вимог чинного законодавства та враховуючи національні інтереси. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методики дослідження процесів реалізації державної політики у сфері охорони державного кордону.

ПРН-6 Здійснювати управління прикордонною діяльністю, застосовуючи методи стратегічного планування, реалізації стратегій, оцінювання їх ефективності та результативності. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методів стратегічного планування та за ступенем обґрунтованості розпорядчих документів і оцінки їх ефективності.

ПРН-10 Формувати та підтримувати ефективну взаємодію з органами виконавчої влади, громадськістю, державними і недержавними інституціями, військовими формуваннями та правоохоронними органами в інтересах захисту державного кордону, використовуючи сучасні технології (інформаційні, комунікативні, управління конфліктами тощо). Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методики дослідження та моделювання процесів міжвідомчої взаємодії та за ступенем обґрунтованості визначених напрямів взаємодії.

ПРН-11 Координувати діяльність компетентних державних органів щодо захисту державного кордону, здійснення різних видів контролю, забезпечення режиму державного кордону та прикордонного режиму. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методики дослідження та моделювання процесів міжвідомчої координації та за ступенем обґрунтованості визначених питань, за якими ДПСУ здійснює координацію діяльності щодо захисту державного кордону.

ПРН-12 Проводити дослідження проблемних ситуацій у сфері прикордонної діяльності різного рівня складності, застосовуючи сучасні методи наукового пізнання. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методології дослідження системи і процесів оборони та за ступенем обґрунтованості висновків та рекомендацій.

ПРН-14 Розробляти системи стратегічного, поточного і оперативного контролю, володіти сучасними методами управління у сфері прикордонної діяльності. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методології дослідження систем контролю, методів управління та за ступенем обґрунтованості управлінських параметрів.

ПРН-16. Розробляти організаційні структури, адекватні концепціям, стратегіям, цілям і завданням, внутрішнім і зовнішнім умовам діяльності прикордонного відомства, здійснювати розподіл (делегування) функцій, повноважень і відповідальності між виконавцями. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методики дослідження та формування організаційних структур управління та за ступенем обґрунтованості пропозицій щодо їх удосконалення.

ПРН-17 Вміти формувати управлінські рішення для підвищення ефективності діяльності Державної прикордонної служби України, її органів та структурних підрозділів на різних рівнях управління і в умовах невизначеності. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методики розробки та оцінки управлінських рішень та за ступенем обґрунтованості окремих параметрів рішень щодо діяльності Державної прикордонної служби України, її органів та структурних підрозділів на різних рівнях управління.

ПРН-18 Володіти методами спостереження та опису, ідентифікації та класифікації, інструментами аналізу для вирішення управлінських і дослідницьких завдань. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо методології дослідження складних систем та процесів.

ПРН-19 Знати, розуміти та враховувати при здійсненні прикордонної діяльності та координаційної функції основи забезпечення воєнної безпеки держави, зокрема: законодавство України з питань оборони держави і територіальної оборони; повноваження, функції та завдання органів, підприємств, установ та організацій у сфері оборони держави і територіальної оборони; принципи їхньої діяльності, порядок взаємодії та координації як в умовах мирного часу, так і в особливий період; основи мобілізаційної підготовки і мобілізації в Україні; основи воєнної стратегії, застосування Збройних Сил України, проведення операцій. Оцінка досягнення результату здійснюється за результатами теоретичних знань щодо законодавчої бази з питань оборони держави, діяльності СБО та ролі і місця в ній ДПСУ.

Результати навчання

Слухач, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен:

знати:

основні положення законодавства України у галузі безпеки і оборони;

концептуальні засади державної політики у сфері національної безпеки і оборони України;

основи воєнної політики держави;
 сутність та зміст державного управління у сфері національної безпеки;
 теоретичні основи оборони держави;
 теоретичні основи воєнної стратегії;
 принципи та механізми реалізації державної політики у сфері оборони;
 теоретичні основи оперативного мистецтва;
 теоретичні основи забезпечення проведення оборонної політики.

вміти:

застосовувати в управлінській діяльності нормативно – правову базу у галузі безпеки і оборони України та розробляти пропозиції щодо її вдосконалення;

здійснювати управління діяльністю центрального органу виконавчої влади, його структурними підрозділами, територіальними органами виконавчої влади – регіональними управліннями у повсякденних умовах та в умовах загострення воєнно-політичної обстановки;

організовувати застосування сил та засобів Державної прикордонної служби України при участі у забезпеченні воєнної безпеки держави.

Для досягнення програмних результатів навчання з навчальної дисципліни слухач повинен:

1. Знати термінологію галузі національної безпеки України у цілому та сфер прикордонної діяльності і оборони зокрема. Класифікацію категорій та понять, зміст і структуру моделей національної безпеки, захисту та охорони державного кордону, принципи та методи державного управління при здійсненні прикордонної діяльності, основи забезпечення воєнної безпеки держави, а також зміст та сутність координаційних функцій Державної прикордонної служби України.

2. Розуміти вплив змін на конкретні сфери діяльності Державної прикордонної служби України. Основи використання законодавчої техніки, методології системного аналізу та правил правотворчого процесу, порядок формування ідеології національної безпеки, прикордонної діяльності та забезпечення воєнної безпеки держави, а також методологію функціонування механізмів державного управління у визначених сферах.

3. Застосовувати знання при: здійсненні управлінських функцій на оперативно – стратегічному рівні, як в умовах мирного часу, так і в особливий період; розроблені та організації опрацювання проектів міжнародних договорів, законодавчих актів та різнопланових документів стратегічного та управлінського характеру; здійсненні управління процесами реалізації державної політики у сфері охорони державного кордону на міжнародному, регіональному,

національному та місцевому рівнях; виконанні координаційних функцій в інтересах захисту державного кордону України.

4. Аналізувати тенденції розвитку без пекового середовища навколо України, проблемні аспекти прикордонної діяльності та оборони, ефективність діяльності Державної прикордонної служби України та її структурних підрозділів щодо реалізації державної політики у сфері охорони державного кордону, проблематику застосування сил та засобів Державної прикордонної служби України в у мовах мирного часу та в особливий період.

5. Синтезувати отримані знання і комбінувати нове ціле з частин для отримання більш загальної картини управління змінами в Державній прикордонній службі України; будувати моделі управління процесами охорони та захисту державного кордону; генерувати ідеї, варіанти альтернативних рішень за визначеними критеріями для вирішення проблем, що стосуються діяльності Державної прикордонної служби України та її структурних підрозділів; відпрацьовувати реферати, наукові праці (НДР), комплексні описи явищ за запропонованою тематикою.

6. Оцінювати якість опрацювання проектів міжнародних договорів, законодавчих актів, нормативних документів оперативно – стратегічного рівня, ефективність управлінської діяльності посадових осіб, органів та відповідних структур Державної прикордонної служби України щодо реалізації державної політики у сфері охорони державного кордону, рівень та ефективність взаємодії та координації з питань, що належать до компетенції Державної прикордонної служби України.

Форми (методи) навчання: лекції (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації); семінарські заняття (з використанням тренінгів, практикумів), групові заняття, групові вправи, самостійна робота (індивідуальні завдання).

Форми оцінювання результатів навчання: усне опитування, тестування, підсумковий контрольний захід.

Вид семестрового контролю: залік, екзамен.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема № 1. Концептуальні основи підготовки держави до оборони.

Перелік питань, що стосуються теми і вивчаються під час аудиторних занять.

Теоретичні основи підготовки держави до оборони. Основи підготовки держави до оборони та Збройних сил України до застосування. Основи функціонування сектору безпеки і оборони. Основи теорії будівництва Збройних сил.

Призначення, зміст, структура теорії будівництва Збройних сил, зміст складових теорії. Етапи планування будівництва Збройних сил. Методологічні підходи до формування функцій та завдань Збройних сил. Функції, склад Збройних сил України, правові засади їх організації, діяльності, керівництва та управління ними. Загальна структура, склад, функції Збройних сил України. Керівництво Збройних сил України, діяльність Збройних сил України. Правовий режим воєнного стану, порядок його введення та припинення. Заходи правового режиму воєнного стану та особливості державного управління в умовах його введення. Призначення, підстави та порядок утворення військових адміністрацій та їх повноваження. Актуальні проблеми застосування Збройних сил України в кризових ситуаціях воєнного характеру. Досвід України в протидії ” гібридній війні ”.

Перелік питань, що стосуються теми і виносяться на самостійне опрацювання.

Підготовка населення та території країни до оборони. Методологічні підходи обґрунтування складу Збройних сил воєнного та мирного часу: воєнно – стратегічні аспекти. Методологічні підходи обґрунтування чисельності Збройних сил воєнного та мирного часу: ресурсно - економічні аспекти. Зміст заходів правового режиму воєнного стану. Гарантії законності в умовах воєнного стану. Основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні. Організаційні основи мобілізаційної підготовки та мобілізації. Повноваження Верховної Ради України, Президента України, КМУ та інших органів виконавчої влади, державних органів, органів місцевого самоврядування у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації. Обов'язки підприємств, установ і організацій та громадян щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації

Тема № 2. Основи стратегічних дій та стратегічного застосування Збройних сил України.

Перелік питань, що стосуються теми і вивчаються під час аудиторних занять.

Форми стратегічних дій. Стратегічне розгортання (історичний аспект). Стратегічне розгортання Збройних сил України. Основи територіальної оборони. Історичний досвід створення та розвитку системи територіальної оборони. Система територіальної оборони України. Стратегічне застосування Збройних сил України. Основи стратегічного застосування Збройних сил. Міжнародні аспекти та заходи в державі щодо запобігання воєнним конфліктам та участь у них Збройних сил. **Участь** Збройних сил у заходах щодо стримування можливої збройної агресії. Основи стримування можливої

збройної агресії в умовах збройного конфлікту всередині держави. Основи введення правового режиму надзвичайного стану. Операція з ліквідації збройного конфлікту всередині держави.

Перелік питань, що стосуються теми і виносяться на самостійне опрацювання.

Система територіальної оборони провідних європейських країн. Підготовка та проведення операції з ліквідації збройного конфлікту всередині держави. Основи правового режиму надзвичайного стану.

Тема № 3. Оперативне мистецтво.

Перелік питань, що стосуються теми і вивчаються під час аудиторних занять.

Сутність і зміст Воєнної доктрини України. Організаційна структура Збройних сил України. Види, форми і засоби проведення озброєної боротьби. Взаємозв'язок доктрини з воєнним мистецтвом. Сутність, завдання воєнного мистецтва і його складові частини. Оперативне мистецтво і його основні задачі. Сутність і класифікація операцій. Організаційно-штатна структура об'єднань ЗСУ, їх основне озброєння. Бойові можливості об'єднань ЗСУ. Зміст, ціль оборонної операції. Умови переходу до оборони і вимоги до неї. Бойовий склад і бойові можливості ОК в оборонній операції. Побудова оборони ОК. Ураження противника, що виготовився до наступу і проведення бойових дій в смузі забезпечення. Проведення бойових дій за утримання головної смуги оборони. Розгром противника, який вклинився в оборону. Нанесення контрудару. Основи контрнаступальної (наступальної) операції. Сутність, ціль і зміст контрнаступальної (наступальної) операції. Місце і роль ОК в операції оперативного командування. Розмах операції, зміст бойових завдань і способи проведення операції. Угруповання військ і оперативна побудова. Підготовка контрнаступальної (наступальної) операції. Проведення контрнаступальної (наступальної) операції.

Перелік питань, що стосуються теми і виносяться на самостійне опрацювання.

Основи оперативного розгортання військ. Підготовка та проведення оперативного розгортання військ. Основи перегрупування військ. Організація та здійснення перегрупування військ. Військова наука про театри воєнних дій, напрямки і принципи їх нарізки. Сучасні райони і методика їх вивчення. Вивчення і аналіз воєнно-політичних, фізико-географічних умов і оперативного устаткування районів. Вивчення напрямків в районах

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Форми (методи) навчання: лекції (з використанням методів проблемного і дослідницького навчання та візуалізації), семінари, групові вправи в рамках оперативно-стратегічної задачі, самостійна робота.

Форми оцінювання результатів навчання: усне опитування, виступи на семінарах, написання рефератів, захист практичних робіт, підготовка документів (їх складових) та пропозицій на групових вправах, курсова робота, підсумковий контрольний захід. Види семестрового контролю: залік, екзамен.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Оцінювання знань, вмінь та навичок слухачів здійснюється за методикою, визначеною «Положенням про оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Національній академії ДПСУ України».

Курс передбачає аудиторні заняття, індивідуальну роботу і роботу у складі групи, а також самостійне вивчення матеріалу з використанням консультації викладача.

Середовище в аудиторії є творчим, відкритим до конструктивної критики.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни.

Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях, обов'язкових для оцінювання з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання в часи самостійної підготовки та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу.

Під час навчання не допустимо порушення академічної доброчесності.